

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

11-12

2023

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti

08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:
Sharipov Qo'ng'irotboy Avezimbetovich

Elektron nashr. 1302 sahifa, 5-dekabr, 2023-yil.

Bosh muharrir o'rinbosari:
Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Rae Kvon Chung, Janubiy Korea, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Salimov Oqil Umrzoqov, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Toshkulov Abduqodir Hamidovich, i.f.d., prof., TDU rektori
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Sharipov Qo'ng'irotboy Avazimbetovich, t.f.d., prof., TDIU rektori
Oblamuradov Narzulla Naimovich, i.f.n., dotsent
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Eshov Mansur Po'latovich, i.f.d., prof., TDIU Akademik faoliyat bo'yicha prorektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Maqsud Abdullayevich, p.f.d., prof., TDIU Moliya-iqtisod ishlari bo'yicha prorektori
Karimov Norboy G'aniyevich, i.f.d., prof., TDIU huzuridagi PKQTMO tarmoq markazi direktori
Hakimov Nazar Hakimovich, f.f.d. TDIU professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlal Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoira Azimovna SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., Toshkent Arxitektura-qurilish universiteti katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisod fanlari nomzodi, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Nomozova Qumri isoyevna GF universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), dotsent
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Ekspertlar kengashi:

Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Imomqulov To'liq Burxonovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Взаимодействие реального и финансового сектора экономики в современных условиях.....	12
Шарипов Конгратбай Авезимбетович, Зайнутдинова Умида Джалаловна	
Развитие исламских банковских продуктов в коммерческих банках.....	19
Иноятова Камола Фуркатовна	
Kreditlashda risklarni boshqarish usullaridan foydalanish.....	23
Abdullayeva Sharbat, Abdullayeva Nozima	
Korxonalarining tashqi iqtisodiy faoliyatdagi raqobatdoshligini ta'minlashda marketingdan foydalanish.....	29
Axmedov Ikrom Akramovich	
Hududlarda "yashil" iqtisodiyotni rivojlantirishning zamonaviy tahlili	36
Butaboyev Maxamadjon, Gaibnazarova Zumrat Talatovna	
Yashil iqtisodiyotga o'tishda xorijiy davlatlar tajribasi va uni O'zbekistonda qo'llash imkoniyatlari	41
Yavmutov Dilshod Shoyimardonkulovich	
Zamonaviy ekoshaharlar barpo etish va uni tatbiq etish zaruriyati.....	47
Zikrullayev Valixon G'aybullayevich	
Indian Festivals and Nature Conservation: Connecting People for Sustainability	52
Nigora Saidmuradova Aslamovna, Anil Kumar	
Financing clean energy projects in different ways.....	59
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Теоретические основы развития социальной инфраструктуры.....	67
Алимова Муниса Юльчиевна	
O'zbekistonda tadbirkorlik subyektlarining raqamli marketingdan foydalanish holati va rivojlanish tendensiyalari.....	71
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
Aholiga bank xizmatlarini ko'rsatish tizimini takomillashtirish	81
Uskanov Eldor	
Investitsiya loyihalarini islom moliya instrumentlari orqali moliyalashtirish yo'llari	86
Haydarov O'ral Axmadovich	
"Yashil" iqtisodiyotga o'tishda esg omillar asosida investitsiya kiritishning o'rni va ahamiyati	93
Nosirov Egamqul Ismailovich	
"Enesses" MChJ da marketing muhitini tahlil qilish va takomillashtirish.....	100
Musyeva Shoira Azimovna	
Использование информационных и коммуникационных технологий в совместных образовательных программах: проблемы и решения.....	107
Ташева Севара Равшановна	
Iqtisodiy globallashtirishning nazariy asoslari.....	111
Abduraxmonov Farxod Abdufarmonovich	
Sanoat korxonalarini samaradorligini oshirishning nazariy-amaliy asoslari.....	117
Xursandov Komiljon Maxmatkulovich	
Fiskal siyosat va soliq to'lovchilar faoliyatini tartibga solishning nazariy masalalari	122
Isroilov Bohodir Ibragimovich, To'rayev Alijon Akmal o'g'li	
Bank daromadlarini oshirishda masofaviy bank xizmatlarini tutgan o'rni.....	128
Xudoyorov O. O.	
Elektron savdo korxonalarida buxgalteriya hisobini tashkil etish	132
Po'latov Xudoyberdi O'ktamovich	
Ekonometrik modellashtirish asosida mavsumiylikning turistik mahsulotlar ishlab chiqarishga ta'sirini kamaytirish usullari.....	135
Xamzayeva Dilfuza Samarovna	
Yuridik shaxslar soliq yukining shakllanish omillari va uni optimallashtirish muammolari	141
Abduturopov Jasurbek Nozimjonovich	
Tadbirkorlik risklari tavsifi va tasniflashning nazariy masalalari	148
Bektemirov Abdumalikovich	
Urban farming.....	151
Ahmedova Ziyodahon Saydulloxon qizi, Askarov Hasanboy Holdorovich	
A Foreign Experience of Forming Small Business and Private Entrepreneurship Infrastructures (An Example of Usa).....	153
Kosimov Sardor Dilmurodovich, Akbarov Abdulkhamid Akmal ugli	

Principal Protected Notes on the credit rating of National Bank of Uzbekistan	159
Abdugʻaniyev Abdulaziz Alisher oʻgʻli	
Features and Challenges of Digital Transformations in the Service Sector	164
Kurbanova Maftuna Lazizovna	
Kichik biznes va tadbirkorlikning rivojlanishiga taʼsir etuvchi omillar.....	170
Kurbonov Jasurbek Pozilovich	
Jamoat transport tizimini raqamli texnologiyalarni joriy etish va ulardan foydalanishning dolzarbligi.....	173
Kushakova Maʼmura Narimanovna	
Transport xizmatlari bozorida marketing faoliyatini mexanizmlarini rivojlanishining asosiy tamoyillari	176
Nosirov Javlonbek Jamoliddin oʻgʻli, Raxmatov Ziyodullo Nosirovich	
Financing clean energy projects in different ways	179
Botirov Azamat Axmedovich, Fayziyev Samandar Sobri ogli	
Oʻzbekistonning mehnat migratsiyasidagi hamkorligi haqida baʼzi mulohazalar (Qozogʻiston va Rossiya misolida)	187
Azamatova Gulmira Bayirbekovna	
Assessment of management effectiveness in ensuring economic and financial stability	191
Akramova Aziza Abduvohidovna	
Международное сотрудничество Республики Узбекистан в сфере образования	196
Жамалова Гулнора Гуломовна, Айматова Фарида Хуразовна	
Oʻzbekistonning ekologik muammolariNI bartaraf etish va yashil iqtisodiyotga oʻtish yoʻnalishlari.....	202
Aliyev Azim Tolip oʻgʻli	
Экономическая безопасность и факторы влияющие на неё.....	205
Абдишукуров Шерзод Шавкат угли	
Qashqadaryo viloyatida tabiiy resurslardan foydalanish istiqbollari	211
Xoʻjanova Gulshoda Otamurodovna	
Raqamli marketing strategiyalarining raqamli iqtisodiyotda isteʼmolchilar xulq-atvoriga taʼsirini tahlil qilish.....	214
Raxmatova Sitora Shuxratjon qizi	
Oʻzbekiston Respublikasi tijorat banklarida masofaviy bank xizmatlarini takomillashtirish.....	221
Xudayberganova Zarofat Zaxidovna	
Oʻzbekistonda kichik va oʻrta biznesni rivojlantirishda ichki va tashqi muhit.....	227
Saypullayev Ilhomjon Abduraxmonovich	
Buxgalteriya axborotining sifat tavsiflari	233
Raxmatova Shaxnoza Shukurovna	
Роль и значение логистики в развитии коммерческой деятельности торговых предприятий	240
Маматкулова Шоира Джалоловна	
Uzum yetishtirishning tashkiliy-huquqiy munosabatlari va sohani rivojlantirish imkoniyatlari.....	245
Boltayev N. N.	
Tashqi savdo jarayonlarini tashkil qilishning nazariy uslubiy asoslari.....	249
Qurbonov A. U.	
Korxonalarda pul mablagʻlari auditini takomillashtirish yoʻllari.....	254
Karamatova Noiba Xusnitdinovna	
Kichik biznes subyektlarining raqobatbardoshligini oʻziga xos xususiyatlari.....	259
Axmedov Oybek Turgunpulatovich	
Агротуризм как источник дополнительного дохода для фермеров в самаркандской области.....	263
Анваров Нодир Аллаёрович, Назарова Раъно Рустамовна	
Tijorat banklari faoliyatida islomiy bank xizmatlarini rivojlantirish istiqbollari	272
Absamatov Askar Ergashovich	
Kichik biznes subyektlari faoliyatida mikromoliyaviy xizmatlar koʻrsatishning zamonaviy holati.....	277
Yusupov Abbosxon Aliyevich	
The Experience of The Japanese State in Increasing Investment Activity in Uzbekistan.....	285
Satoshi Sugahara, Ochilov Bobur	
Paxta-toʻqimachilik klasterlarida sotish baholarining tahlili.....	292
Nazarova Maryam Sharipovna, Kazakova Zulayxo Saloxiddinovna	
Tadbirkorlik subyektlari eksportida raqamli platformalardan foydalanish strategiyalari.....	297
Mamasoatov Dilshod Ravshanovich	
Tijorat banklarida xalqaro iqtisodiy sanksiyalar va eksportga taqiqlar bilan bogʻliq risklarni baholash va kamaytirish matritsasining metodologiyasi	304
Keldiyorov Shohruh Ilyos oʻgʻli	

Sotish jarayonlari hisobini buxgalteriya hisobining xalqaro standartlari asosida takomillashtirish.....	308
Eshmuradov Ulugʻbek Tashmurotovich	
Tijorat banklari faoliyatida transformatsiyalanish jarayonlarining asosiy yoʻnalishlari.....	313
Bekmurodov Abbos Amiriddinovich	
Agroklastarlarda moliyaviy natijalar hisobini xalqaro standartlar asosida takomillashtirish masalalari.....	318
Alikulov Abdimoʻmin Ismatovich, Toshpulatov Jalil Baxodirovich	
Tijorat banklarida investitsiya siyosatini amalga oshirishning muhim jihatlari.....	324
Abiyev Davron Ilxomovich	
Проблемы и решения при оптимизации финансового моделирования деятельности предприятия	331
Юлдошева Гулноза Абдинабиевна	
Hududiy iqtisodiy xavfsizlik va uning asosiy xususiyatlari.....	336
Raximov E. N.	
Boshqarish sifatining iqtisodiy mohiyati va uni rivojlantirish masalalari	343
Shoyev Davronbek Axmadjonovich, Ahmadjonova Gulsanam	
Важность данных о движении затрат для повышения эффективности управления предприятием.....	346
Расулова Ш. X.	
Korxonalar daromadlariga taʼsir qiluvchi risklarning tahlili	351
Saʼdullayev Oybek Turdiali oʻgʻli	
Xalqaro standartlar asosida daromadlar hisobini tashkil etish.....	364
Abdusaidov Sanjar Jaloliddin oʻgʻli	
Выработка страховой системы защиты владельцев депозита.....	368
Узакова Камола Бехзодовна	
Обзор законодательных и регуляторных положений по введению и регулированию Исламской банковской деятельности в юрисдикции Республики Казахстан	372
Ёркулов Умиджон	
Перспективы развития производства и экспорта плодоовощной продукции в Узбекистане	378
Узганбаева Дилноза Тохтасиновна	
Перспективы развития государственного управления высшим образованием в условиях функционирования рынка	382
Умаров Диёр Равшанович	
Oʻzbekiston moliya tizimida mahalliy moliyaning oʻziga xos xususiyatlari	388
Turovova Nigora Xolmurod qizi	
Qishloq joylarda xizmat koʻrsatish sohasi orqali aholini ish bilan bandligini taʼminlash istiqbollari.....	393
Taylakova Dilafroʻz Baymatatovna	
Увеличение привлекательности инвестиций в туристической отрасли через стратегическое финансирование	399
Хусниддинов Нуриддин	
Agrobiznesni innovatsion rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishning metodologik asoslari.....	402
Toʻychiyev Abduraxmon Gʻofurovich	
Virtual bank – kelib chiqishi va moliyaviy xizmatlar kelajagi.....	406
Nabiyeva Feruza Odilovna	
Проблемы и перспективы развития депозитных операций коммерческих банков Республики Узбекистан	411
Холмирзаев Эльбек Бахтиерович	
Smart-shartnomalar – raqamli marketingning zamonaviy texnologiyalaridan biri sifatida	415
Yahyojonov N. B.	
Banklarda depozit operatsiyalarini hisobini yuritish tartibi.....	420
Mirzayeva Xilola Jaloliddin qizi	
Kichik biznes korxonalariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishning iqtisodiy samaradorligi	424
Mamanazarova N. J., Jamilova N. X.	
Проблемы привлечения финансирования за счет корпоративных облигаций	429
Рахмедова Мадинахон Нусрат кизи	
Формирование финансовой стратегии местных бюджетов	433
Примова Н. И.	
Xizmat koʻrsatish korxonalarini soliqqa tortishning dolzarb muammolari va ularning yechimlari	440
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Oʻzbekistonda hududlar kesimida raqamli iqtisodiyotning rivojlanish holati.....	445
Uralov Baxtiyor Maxmudovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Experience of Islamic financial organizations in CIS countries and opportunities to use it effectively in Uzbekistan	450
Sattarova Dilfuza Dilshodbekovna	

Qashqadaryo viloyati hududlarining vertikal o'sish holati va xususiyatlari	456
Erkayeva Gulbaxor Panjiyevna, Raximova Madina Shuxrat qizi	
Innovatsion o'sishga inson kapitali ta'sirining zamonaviy yondashuvlari.....	462
Ostanov Egamberdi, Ostanova Mashxura Egamberdiyevna	
Kapital bozorida institutsional investorlar sifatida sug'urta kompaniyalari ishtiroki	466
Omonov Sardor O'lmasovich	
Tadbirkorlik subyektlarining raqamli transformatsiyasining asosiy va muhim jihatlari.....	472
Nutfulloyev Tolib G'olib o'g'li	
Korxonalarda korporativ madaniyatni rivojlantirish asoslari.....	478
Sadikova Muslima Alisher qizi	
Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari (MHXS)ga muvofiq moliyaviy hisobotlarni tuzish usullari.....	483
Sabirova Zaynab Qadambayevna	
Фондовые рынки и финансовая грамотность: путь к финансовому осознанию	488
Режаббаев Сарвар Умархонович	
Turistik korxonalarda yashil innovatsion mahsulotlar orqali samaradorlikni oshirish.....	491
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Milliy kapital bozorida korporativ qimmatli qog'ozlar amaliyoti tahlili.....	497
Otaxonova Shohyora	
Aholining turmush farovonligini yashlashning ijtimoiy-iqtisodiy masalalari	502
Qobilova Shaxnoza	
Surxondaryo viloyatida sug'oriladigan yerlardan foydalanish holatining statistik tahlili	505
Sharifi Abdul Fatah	
Economic and Social Significance of Personnel Management in Manufacturing Enterprises: A Dual Dimension Analysis.....	512
Sarimsakov Baxtiyor Rahmonjanovich	
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozorining rivojlantirish istiqbollari	518
Usmanov Zayniddin Berdirasulovich	
Qurilish tashkilotlarida xodimlarning innovatsion faolligini oshirish yo'llari	523
Usmanov Ixom Achilovich	
Investitsiya jozibadorligini baholashning o'ziga xos jihatlari va metodlari.....	527
Uroqboyeva Farzuna Axmadjonovna	
Mamlakatning iqtisodiy rivojlanishida sanoat 4.0 ning roli: tahlil va natijalar	532
Xujaxonova Sitora Baxtiyor qizi	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida qishloq joylarda davlat xususiy sherikchilik asosida raqamli xizmatlarni takomillashtirish.....	537
Xalimov Shaxboz Xalimovich	
Kichik firmalar raqobatbardoshligini oshirishning mintaqaviy muammolari (Xorazm viloyati misolida).....	542
Vaisov Dilshod Ibodullayevich	
"Sam Antep Gilam" mchda marketingni boshqarishni takomillashtirish yo'llari	549
Usmonova D. I.	
O'zbekistonda energetika korxonalari faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	555
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Factors for the Development of The Industrial Sector of the Economy	559
Zakhidov Nodir Umidjanovich	
Mintaqa tumanlararo xo'jalik yurituvchi subyektlar qo'shma biznesini konvergent modeli	563
Yusupov Fayzulla Yakubovich	
Aholini biznesga jalb qilishda tijorat banklarining roli.....	567
Yaxshimuratova Xasiyat Xudaybergenovna	
Mahalliy gastronomik turizmni rivojlantirishda nazariy asoslar.....	571
Sultonov B. A.	
Organizational Factors Influencing Leadership Styles and Procurement Outcomes	575
Saidakhmedov Islomjon Uligbekovich	
Проблемы привлечения иностранных инвестиций в инновационном развитии экономики Узбекистана.....	580
Хамракулова О. Д., Халмурзаев М., Аликулов С. А.	
Тенденции развития жилищного строительства.....	585
Алиева Зилола Маматвалиевна	
Учет и анализ производственных затрат на предприятиях	589
Аделя Азаматовна Нематова, Ибрагимов Мансур Мардонович	

Meva-sabzavotchilik klasterlarini rivojlantirishda xorij tajribasi.....	592
Botirov Erkinjon Xayitovich	
Zamonaviy xizmat ko'rsatish bozori: xalqaro tendensiyalar va uy-joy fondi muammolari sarhisobi.....	598
Sanakulova Barnogul Rizakulovna, Berdiyeva Dilfuza Axatovna	
Роль рынка капитала в обеспечении макроэкономической стабильности Республики Узбекистан	605
Дадаханова Саида Махаммаджон кизи	
Iqtisodiyotning xususiy sektorida inson resurslarilarni moddiy rag'batlantirishni takomillashtirishda xorij tajribasi.....	608
Baxtiyoro'va Umida Ulug'bek qizi	
Korxonalarining investitsiya faolligini ta'minlashda soliqlarning rag'batlantiruvchi rolini oshirish xususiyatlari.....	613
Ilyasova Barno Axmadovna	
Dunyo davlatlari iqtisodiyotini rivojlantirishda investitsiyalarni jalb qilish tendensiyalari.....	618
Imomaliyeva Mohizoda, Rahmatullayev Lazizbek Nematullo o'g'li	
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства	623
Дурманов Акмал Шаймарданович	
Sanoat korxonalarida iqtisodiy resurslar mohiyatini tavsiflovchi tushunchalar	628
Doniyorova Shaxnoza Doniyorovna	
Mikromoliyalash tashkilotlari faoliyatining operatsiyalar tahlili.....	633
Kamalov Shuxrat Kamalovich	
Temiryo'l transporti sanoat kompleksi korxonalarida ijtimoiy va mehnat munosabatlarini takomillashtirishning nazariy va uslubiy asoslari.....	637
Kadirova Sharofat Amonovna	
Qishloq xo'jalik korxonalarida xarajatlar hisobi va mahsulot tannarxini takomillashtirish masalalari	645
Yuldashev Sherali Xayitovich, Ishturdiyev Hasan Abdigapparovich	
Анализ экологических факторов и их влияние на финансовую безопасность страны.....	650
Ёдгоров Сардорбек Самадович	
Superior directions, modern trends and prospects for the development of the financial market.....	655
Narziyeva Guzal Baxtiyoro'vna, Raximova Umida Rabbimovna	
Kichik biznesning eksport salohiyatini oshirishda jahon tajribasi	659
Kambarova Sh. M.	
Theory and practice of evaluation of capital assets in Uzbekistan.....	665
Usmonov Bunyod	
Xizmat ko'rsatish sohasini asosiy tarmoqlariga yo'naltirilgan global investitsiyalar holati va prognozini tahlili	668
Muxammadiyev Kamoliddin G'ulomiddinovich	
Методологические основы банковского кредитования и классификация факторов, влияющих на особенности получения кредитов	672
Каримова Азиза Махомадризовна	
Sanoat salohiyati va omillar unumdorligini iqtisodiy-statistik baholash usullari.....	676
Kasimov Azamat Abdulkarimovich	
Цифровизация банков: риски и стратегии управления финансовыми активами в цифровой эпохе.....	682
Кодиров Бобур	
Davlat-xususiy sherikligi asosida iqtisodiyot tarmoqlarining investitsion salohiyatini oshirishning o'rta muddatga mo'ljallangan istibollari (O'zbekiston temiryo'llari AJ misolida)	689
Qodirov Jasurbek Sharofitdinovich	
Banklarda mummoli kreditlar bilan ishlash: samarali strategiya va yondashuvlar	696
Mirsaliyev Erkin Ergashevich	
Agrosanoat ishlab chiqarishining raqobatbardoshligini oshirish va uning innovatsion rivojlanish bilan o'zaro bog'liqligi	700
Dusmatov Begmuhammad Olimjonovich, Muxtorova Oydin Sayfiddin qizi	
Hududlar iqtisodiyotini oshirishda investitsiyalarning roli	707
Akishova Shaxnoza Davlet qizi	
Xizmat ko'rsatuvchi korxonalarining iqtisodiy salohiyatini shakllantirish mexanizmlari	712
Erdonov Muhammadamin Erdon o'gli, Ibragimov Shoxrux Baxtiyoro'vich, Ataqulov Jahongir Valijon ug'li	
Sug'urtada andarrayting xizmatini (ARDL) modeli tahlili asosida takomillashtirish	717
Mirzoyev Sayfullo Fayzulloyevich	
Роли банков в повышении привлекательности инвестиционной среды в Узбекистане.....	727
Насиров Дилшод Фарходович	

Пути улучшения инвестиционного климата в Республике Узбекистан 731 Нозимов Элдор Анварович, Санатиллоев Ферузшоҳ Бахтиёр угли	731
Iqtisodiyot, atrof-muhit, jamiyat va madaniyat o'rtasidagi muvozanatga – obodonlashtirish xizmatlarining ta'siri..... 737 Norkulova Dilfuza Zoxidovna, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	737
Повышение эффективности депозитной политики в коммерческих банках..... 741 Нуриллаев Раҳмат Ярашевич, Нуриллаев Шердил Жамолиддин угли	741
Хо'jalik yurituvchi subyektlarda tovar-moddiy zaxiralar manbalari va ularni shakllantirish amaliyoti 747 Nurmanov Ulugbek Anorbayevich	747
Yer rentasi mulkchilik munosabatlari rivojlanishning zaruriy sharti sifatida..... 752 Abdunazarov O.	752
Формирование и развитие цифровой экономики (на примере российской федерации и Республики Узбекистан) 756 Ким П. В.	756
Tijorat banklari korporativ boshqaruvida bank xizmatlari samaradorligini 760 Kudratov Sunnatulla Ropijanovich	760
Tijorat banklari depozit siyosatining banklar resurs salohiyatini oshirishdagi roli 764 Jo'rayev Isroil Ibrohimovich	764
Ways of Development of Electronic Commerce in Uzbekistan 770 Javlijev Nuriddin Bektemir o'g'li	770
Hydro Energy as the Important Factor of the "Green Economy" 775 Isroilov Xusanboy Ibrohimjon o'g'li	775
Navoiy viloyatida turizmni rivojlantirish 781 Isomiddinov Sherzod Sirojiddin o'g'li, Azamatova Nozima Jaxongirovna	781
Mehnat resurslaridan foydalanish samaradorligi (Qoraqalpog'iston Respublikasi misolida)..... 784 Halimova Dilora Olimboyevna	784
Davlat qimmatli qog'ozlari bo'yicha daromadlilik egri chizig'ini aniqlashning fiskal va monetar siyosatni muvofiqlashtirishdagi ahamiyati 787 Hakimov Hakimjon	787
Intellectual mulkni boshqarish jarayonlari o'rganishning nazariy muammolari 793 Tirkashyev Farhod Mahmudovich	793
Sug'urta kompaniyalari va tijorat banklari integratsiyalashuv jarayonini zarurligi va ahamiyati..... 796 Xudoyberdiyeva Sadoqat Abdumannonova	796
Роль Среднеазиатских коллекций в развитии музеев России 801 Абдуллаева Нигора Санжаровна	801
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari..... 804 Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	804
Oliy ta'lim tizimida talabalar bilimni yuksaltirish jarayoni: muammolar va yechimlar 808 Hakimov Nazar Hakimovich, Vaxobova Marg'uba Abduxamidovna	808
Yashil iqtisodiyot: mazmun mohiyati, nazariya va amaliyot 812 Yuldashev Mutallib Ibroximovich	812
Samarqand viloyatida iste'mol tovarlar bozori tahlili 819 Xudaynazarova Dilnoza Gafurovna	819
"HAVAS COMFORT MEBEL" MChJda marketing xizmatini tashkillashtirish va uning samaradorligini oshirish yo'llari 823 Musyeva Shoira Azimovna	823
Tadbirkorlik subyektlari faoliyatini soliqlar vositasida rag'batlantirishning klassik nazariyalaridan foydalanish imkoniyatlari..... 831 To'xsanov Qudratillo Nozimovich	831
Yoshlarning ish bilan bandligini ta'minlashning asosiy yo'nalishlari..... 837 Mamaraximov Bekzod Erkinovich	837
Chakana bank xizmatlarini rivojlantirish hududlar barqaror rivojlanishining omili sifatida 841 Niyozov Zuxur Davronovich	841
Raqamli texnologiyalar asosida oziq-ovqat ta'minoti zanjirini rivojlantirish omillari 845 Yusupov Muxiddin Soatovich	845
O'zbekistonda korporativ kreditlash amaliyotini rivojlantirish orqali investitsiya jalb qilish imkoniyatlari..... 855 Asatullayev Alisher	855
Davlat budjeti jarayonini takomillashtirish masalalari 860 Ataxanov Bekpo'lat Abdullayevich	860
Особенности применения теории игр в задачах организационно-экономического механизма тепличного хозяйства 866 Дурманов Акмал Шаймарданович	866

Yuridik shaxslar mol-mulkini soliqqa tortishni rivojlantirish yo'llari	872
Gadayev Jaxongir Muhammadi o'g'li	
Some Principle Issues in the Effective use of Budget Funds in Universities	876
Khairiddinov Sh. B.	
Directions of Using Negotiations in Keeping Peace and Ensuring Stability in Society	879
Kholdarova Fariza Tukhtabaevna	
Elektrotexnika sanoati korxonalarida qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan samarali foydalanish.....	883
Mamayusupova Mashxura Sodiqovna	
Elektron tijoratning zamonaviy iqtisodiyotga ta'sirini o'rganish va uni rivojlantirishning asosiy yo'nalishlarini aniqlash	887
Maxmudov Lazizbek Ubaydullo o'g'li	
Foreign Direct Investment and Electricity Consumption During Uzbekistan's Green Transition	896
Nurbek Khalimjonov	
Davlat-xususiy sheriklik loyihalarini qarz kapitali orqali moliyalashtirishni takomillashtirish	902
Obломуратов Нарзулло Наймович, Шавкатов Наврузбек Шавкатович	
Mol-mulk solig'ining soliqqa tortish tartibini takomillashtirish.....	910
Poyonov Bobur Bekmurod o'g'li	
Konfutsiychilik axloqiy negizlarida olamiy tartibot.....	916
Ruzmatova Gulnoz Miraxrarovna	
"Yashil iqtisodiyot"ni joriy etish istiqbollari	923
Saloxov Sirojiddin Sadriddin o'g'li	
Investitsiyaning iqtisodiy mohiyati va O'zbekiston iqtisodiyotida tutgan o'rni.....	928
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
O'zbekiston qishloq hududlarida maishiy xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirish.....	933
Sharifov Shuhrat Saidahmadovich	
Exploring Big Data Applications for Knowledge Management in Higher Education Administration.....	936
Shakhzod Saydullaev	
O'zbekiston sug'urta bozorida qayta sug'urta faoliyatini rivojlantirish istiqbollari.....	944
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Ekologik turizmning turlari va uni tashkil etishda tabiiy resurslarning ahamiyati.....	950
Soatov Yusuf Xo'jayor o'g'li	
Mamlakatga xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion jozibadorlikni oshirish istiqbollari	954
To'laganova Ruhshona Farrux qizi	
Raqamli iqtisodiyotga o'tish sharoitida maktabgacha ta'lim xizmatlarini holati.....	959
Umurzakova Dilnoza Egamberdiyevna	
Issues of Improving Production Cooperation in the Industry Network of Our Country	964
Xomidov Mirodiljon Xasanboy o'g'li	
Foydaning soliq obyektiga sifatida shakllantirish zaruriyati.....	971
Yo'ldasheva Mohiraxon Ochestva	
O'zbekistonda energetika korxonalarini faoliyatida korporativ boshqaruvining baholash usullarini tahlili.....	975
Abduraxmonova Zarina Muysinjonovna	
Soliq organlari va soliq to'lovchilar o'rtasidagi munosabatlarning yangi tizimi sharoitida soliq nazorati.....	980
Abdusherozov Abdullo Baxtiyorovich	
"Ijtimoiy himoya yagona reyestri" axborot tizimining aholini ijtimoiy himoya qilishdagi o'rni.....	984
Aliyev Ma'ruf Komiljon o'g'li	
O'zbekistonda sug'urta kompaniyalarining moliyaviy barqarorligini ta'minlash yo'nalishlari.....	991
Baxriyev Dilshod Rizvonkulovich	
Анализ влияния цифровой экономики на эффективность налоговых органов	996
Бобомуротова Манзура Панжи кизи	
Tadbirkorlik muhitini yaxshilash orqali kambag'allikni qisqartirish va aholi daromadlarini oshirishning iqtisodiy-ijtimoiy ahamiyati.....	1000
Irmatova Lola	
Korxonalarda pul mablag'lari auditini takomillashtirish yo'llari.....	1005
Karamatova Noiba Xusnitdinovna	
Hududlarda inklyuziv turizmni rivojlanish muammolari va istiqbollari.....	1010
Qo'ziboyev Boxodir Azzamboy o'g'li, Ibragimov Behruz Ravshan o'g'li	
Yashil iqtisodiyotga o'tish ekologik barqarorlikning muhim omilidir	1014
Yuldashev Farhodbek Abdumutalibovich	
Strategik boshqaruv hisobini tashkil etish asoslari va tamoyillarini takomillashtirish.....	1017
Pardayeva Shahnoza Abdinabiyevna	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1022
Пулатова Сурайё Юлдашевна	

Iqtisodiyotni raqamlashtirish sharoitida oilaviy korxonalarining xizmatlar ko'rsatish sohasidagi o'rni va funksiyalari	1026
Tog'ayeva Dilnoza Azamatovna	
Совершенствование методологии исследования демографических процессов	1031
Тула Нодирбек Баходир угли	
Инновационные технологии в сфере страхования.....	1037
Хайдарова Нигинахон Шухрат кизи	
Iqtisodiyotni innovatsion isloh qilish sharoitida yer hisobini yuritishning ahamiyati.....	1042
Hojiyev Qo'chqor Mamadiyorovich	
Qattiq maishiy chiqindilarni utilizatsiya qilish orqali qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan keng foydalanishni takomillashtirish.....	1047
Sherqulov Nodir Erkin o'g'li	
Мировой опыт использования денежных и натуральных трансфертов в социальном обеспечении.....	1052
Гулноза Тохировна Самиева	
Davlat xaridlarini amalga oshirish orqali raqobatni rivojlantirish yo'llari	1057
Majidov Nizomjon	
Raqamli iqtisodiyot davrida kontent marketingdan foydalanish va uning bosqichlari	1064
Tohirjonov Ahmadjon Tohirjon o'g'li, Ergashxodjayeva Shaxnoza Djasurovna	
Aksiyadorlik jamiyatlari kapitalini shakllantirish manbalari va usullarini takomillashtirish.....	1070
Norqulov Mirsaid Tulqin o'g'li	
Qishloq xo'jaligi sohasida investitsion jozibadorlikni oshirish zaruriyati	1075
Badalov Jamshid Jamolovich	
Foyda solig'i tushumi va uning O'zbekiston soliq-budjet tizimidagi ahamiyati.....	1080
Shirinov Sabir Erkinovich	
O'zbekistonda davlat korxonalari aksiyalarini moliya bozorlarida sotishni jadallashtirish yo'nalishlari	1084
Anvar Eshmatov	
Baliqchilik xo'jaliklarida xodimlar bilan hisob-kitoblar hisobining tashkiliy va uslubiy jihatlari	1088
Ametova Nasiba Danilovna	
Tijorat banklari tomonidan eksportyor korxonalarining kreditlash amaliyotini takomillashtirish	1092
Bayjanova Gozzal Sarsengaliyevna	
Digital Transformation of Tax Systems.....	1096
Boburjon Turanboyev Qodirjon o'g'li, Musabekov Sherali Nazarali o'g'li	
Yangi O'zbekistonda xotin-qizlarning ijtimoiy-iqtisodiy faolligini oshirish yo'nalishlari.....	1101
Raxmonova Aziza Tolibovna	
Transitioning to a Green Economy and Implementing Sustainable Technological Changes in Uzbekistan	1106
Umarov Elshod G'ulom o'g'li	
Texnik yo'nalishdagi oliy ta'lim muassasalari daromadlari tarkibi va ularning o'ziga xos jihatlari.....	1112
Yuldashov Elmurod Abduljalil o'g'li	
Совершенствование системы профессионального управления жилищно-коммунальным хозяйством Узбекистана	1116
Икромова Ханифа Одилевна	
Sanoat korxonalarini kreditlash amaliyotining zamonaviy holati.....	1121
Kamalova Jamila	
O'zbekistonda davlat ishtirokidagi korxonalarining huquqiy maqomi va ularni isloh qilishning istiqbollari	1125
Qahhorov Azizjon Ahror o'g'li	
Nodavlat notijorat tashkilotlari mablag'lari va ulardan foydalanish to'g'risidagi bajarilishlarga oid hisobotni tuzish va taqdim etish tartibi	1131
Ne'matov Oybek Ismatullayevich	
Предприятие автомобильной промышленности как объект реализации концепции устойчивого развития	1136
Туйчиев Комилжон Лазизович	
Tijorat banklari aktivlari diversifikatsiyasining nazariy ahamiyati	1143
O'ktamova Nozima Narzulla qizi	
Tijorat banklarida yangi masofaviy bank xizmat turlarini rivojlantirish	1146
Umarov Abdulquddus Abdilxatovich	
Некоторые вопросы эконометрической оценки CES – функций и их практическое применение в экономических задачах	1151
Шадиева Гулнора Мардиевна, Усманов Фарзод Шохрухович	
Использование искусственного интеллекта в спортивной индустрии.....	1158
Усманова Дилфузахон Иброхимовна	
The Role and Significance of Internal Audit as an Effective System of Internal Control in Business Entities	1163
Po'latov Sherzodbek Oybek o'g'li, Farmonov Ilhomjon Iqboljon o'g'li	

Qishloq xo'jaligini barqaror rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanishni takomillashtirish (Andijon viloyati misolida)	1168
Xolmatov Sanjarbek Xojimamatovich	
O'zbekiston temir yo'l transport tizimi rivojlanishining asosiy ko'rsatkichlari.....	1174
Qilichev Umid Ibadullayevich	
Hozirgi kunda O'zbekiston Respublikasi sharoitida raqamli banklar resurslarini oshirish choralari	1181
Xamraqulova Gulnozaxon Faxriddin qizi	
O'zbekiston Respublikasi tijorat banklari kredit foiz stavkasini muvofiqlashtirish masalalari	1185
Jumayev Muzaffar Mahmud o'g'li	
O'zbekistonda Islom banklari faoliyatini tashkil etishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	1191
Vasiyev Alisher Samiyevich, Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Islom iqtisodiyotining mohiyati.....	1197
Sayfullayev Sirojiddin Soli o'g'li	
Budjet mablag'larini taqsimlanishi va maqsadli sarflanishida inson kapitalidan foydalanish va jamoatchilik nazoratining samaradorligi	1201
G'ofurov Bekzod Fayzulla o'g'li	
Maxsus iqtisodiy zonalar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirishda tarif va notarif mexanizmlaridan foydalanish imkoniyatlari	1207
Ja'sur Umirzoqov Artiqboy o'g'li	
Перспективное развитие промышленной кооперации между странами	1212
Назарова Раъно Рустамовна, Жартай Жанибек Маратулы	
Soliqlar yig'iluvchanligini oshirishga ta'sir etuvchi omillar	1218
Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna	
Ta'lim sifatini ta'minlash oliy ta'lim xizmatlari bozorini rivojlantirishning asosiy omili.....	1222
Nematov Inatillo Ubaydullayevich	
Aholiga ko'rsatiladigan bank xizmatlarini takomillashtirish.....	1228
Umurzakova Adiba Ochilovna	
Tijorat banklari resurslari shakllanishining manbalari va yo'llari.....	1232
Rahmanov Ilxom Xurramovich	
Факторы развития культурного туризма в Узбекистане	1238
Пулатова Сурайё Юлдашевна	
Пути эффективного использования внутренних инвестиций в национальной экономике	1242
Рафиева Зарина Хусановна	
Development of the Country's Economy Through the Development of the Stock Market in Developing Countries	1246
Akhmedov Doniyorbek	
O'zbekistonda raqamli iqtisodiyotini rivojlanishi va uning asosiy yo'nalishlari	1250
Azizova Manzura Ibragimovna	
The theoretical importance of product cost reduction in industrial production.....	1254
Dilfuza Baxramovna Safarova	
Fond bozorlarining tashkil etilishi va rivojlanish tendensiyalari.....	1261
Shamsiyev O'ktam Sayfitdinovich	
Mamlakatda davlat tibbiyot muassasalarining tutgan o'rne va ularni rivojlantirish yo'nalishlari.....	1266
Sultonova Mushtariy Abdulabbosovna	
Obligatsiyalar bozorida banklarning ishtiroki va ahamiyati.....	1272
Xushvaqov Islombek Muxammadi o'g'li	
Milliy iqtisodiyotimizda investitsiya portfelini shakllantirishning nazariy asoslari	1277
Ibragimov Gafurjan Axmetovich	
Kompaniyalarning tashqi savdo faoliyatini moliyalashtirishning nazariy asoslari va xorij tajribasi.....	1282
Ibragimov Mansur Axmedovich	
Mahalliy byudjetlar xarajatlari ijrosining samaradorligini oshirish masalalari (Jizzax viloyati misolida).....	1286
Mamayusupov Omonulla Mamatqulovich	
Ключевые факторы успеха в мотивации и управлении проектными командами.....	1294
Мансурова Севара Мансуровна	
Mehmonxona biznesida CRM tizim xizmatlarini loyihalash	1297
Ishanxodjayeva Dilfuza Erkinovna	

SOLIQLAR YIG'ILUVCHANLIGINI OSHIRISHGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR

Berdiyeva Uguloy Abduraxmanovna

Iqtisod fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), "UNIVERSITY OF BUSINESS AND SCIENCE" dotsenti

Annotatsiya: Maqolada soliq huquqiy munosabatlari ishtirokchilarining soliq savodxonligi va madaniyatini oshirish, soliq intizomiga rioya qilish, soliq to'lashdan bo'yin tovlashni kamaytirishga soliq organlari xodimlari hamda soliq to'lovchilarning o'zaro hamkorligini tashkil etish orqali erishish mumkinligi, bu orqali soliqlarning yig'iluvchanligi va budjet daromadlarini oshirish ta'minlanishi yoritilgan.

Kalit so'zlar: Soliq va yig'imlar, soliq madaniyati, soliq huquqiy munosabatlari, soliq to'lashdan bo'yin tovlash, soliqlarning yig'iluvchanligi, mahalla inspektorlari, moliyaviy savodxonlik.

Abstract: The article discusses how to increase tax literacy and culture of participants in tax legal relations, maintain tax discipline, reduce tax evasion by organizing mutual cooperation between tax authorities and taxpayers, thereby ensuring tax collection and increasing budget revenues.

Key words: Taxes and fees, tax culture, tax legal relations, tax evasion, tax collection, local inspectors, financial literacy.

Аннотация: В статье рассматривается, как повысить налоговую грамотность и культуру участников налоговых правоотношений, соблюдать налоговую дисциплину, сократить уклонение от уплаты налогов путем организации взаимного сотрудничества налоговых органов и налогоплательщиков, тем самым обеспечивая собираемость налогов и увеличение доходов бюджета.

Ключевые слова: Налоги и сборы, налоговая культура, налоговые правоотношения, уклонение от уплаты налогов, сбор налогов, участковые инспекторы, финансовая грамотность.

KIRISH

Bugungi kundagi soliq siyosatidagi eng muhim va dolzarb bo'lgan masalalardan biri – bu soliq munosabatlarini muvofiqlashtiruvchi soliq qonunchiligi va boshqa me'yoriy hujjatlarning mukammalligini ta'minlash, soliq ma'muriyatchiligini tubdan takomillashtirish, soliq to'lovchilarning soliq savodxonligi va madaniyatini oshirish orqali soliq to'lashdan bo'yin tovlashni kamaytirish, soliq qarzdorliklarini hosil bo'lishini oldini olish, shuningdek mavjud soliq qarzdorliklarini undirish mexanizimini takomillashtirib borib soliqlarning yig'iluvchanligini ta'minlash orqali budjet daromadlarini oshirishga erishishdan iboratdir.

Mustaqillik yillarida soliq tizimi tez sur'atlarda rivojlanib, har qanday rivojlangan mamlakat soliq tizimi bilan raqobatlasha oladigan darajaga erishdi. Soliq munosabatlari qatnashchilarining o'zaro hamkorligini ta'minlash, xarajatlarni qisqartirish maqsadida davlat axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan keng foydalanib kelmoqda. Prezidentimiz Shavkat Miromonovich ta'kidlaganlaridek: "Yangi fikr va yangi g'oyaga, innovatsiyaga tayangan davlat har doim yutadi va rivojlanadi" [1].

Aholining soliq madaniyatini oshirishning ahamiyati tobora ortib borayotgani yanada yangi va zamonaviy yondashuvlarni talab qilmoqda. Soliqlar mavzusi ko'tarilganda soliq to'lovchilarda vaqti-vaqti bilan paydo bo'ladigan axborot "bo'shlig'i"ni to'ldirishdagi axborot-tushuntirish ishlari soliq organlarining yo'nalishlaridan biri bo'lib, ularga soliqlar va yig'imlarni o'z vaqtida va to'liq to'lash haqida ma'lumot berish muhim hisoblanadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Amerikalik sotsiolog, Garvard universiteti professori Jorj Xomans nazariyasiga ko'ra: "Soliq madaniyati bir tomondan soliq va soliq jarayonida ishtirok yetuvchi boshqa organlarning, ikkinchi tomondan soliq to'lovchilarning faoliyati almashinuvining mahsulidir" [2].

A. L. Kuznetsovning fikriga ko'ra "Soliq huquqiy munosabatlari ishtirokchilarining soliq savodxonligi va madaniyatini oshirishni soliq organlari xodimlari soliq to'lovchi-davlatning hamkori ekanligini anglab yetmasdan turib amalga oshirib bo'lmaydi, demak, soliq to'lovchining muammolariga hurmat bilan munosabatda bo'lish soliq madaniyatini shakllantirishning muhim omili hisoblanadi"^[3].

G. V. Morozova soliq savodxonligi va madaniyatining asosiy elementi soliq intizomi bo'lib, u soliq to'lovchilarning ma'naviy va moliyaviy qobiliyatlari va imkoniyatlarini tizimli ravishda o'qitish, rivojlantirish va nazorat qilishdan iborat, - deb ta'kidlab o'tgan^[4].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot jarayonida soliq huquqiy munosabatlari ishtirokchilarining soliq savodxonligi va madaniyatini oshirish usullarini tahlili va ularni o'ziga xos xususiyatlari o'rganildi, mavzuga bog'liq ko'plab nazariy adabiyotlar, empirik tadqiqotlarga tayangan holda mantiqiy fikrlash, ilmiy mushohada, tizimli yondashuv usullaridan keng foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Soliq madaniyati mamlakat milliy madaniyatining bir qismi bo'lib, soliq tizimida davlat va fuqarolarning o'zaro munosabatlari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, u quyidagilarni shakllantirishga yordam beradi:

- soliq sohasidagi o'zaro munosabatlar ishtirokchilarining soliq tizimini, soliqlar va yig'imlar to'g'risidagi qonun hujjatlarini bilish va ularga rioya qilish;
- budjet oldidagi majburiyatlarning to'liq va o'z vaqtida bajarilishi, ya'ni soliq va yig'imlarni o'z vaqtida hisoblab chiqarish va davlat budjetiga to'liq o'tkazish;

Soliq to'lovchilar soliq madaniyatining pastligi, jismoniy va yuridik shaxslarning soliq tizimiga nisbatan ishonchsizligi, soliq to'lashdan bo'yin tovlash istagi balandligi daromadlarni yashirish va soliqlarni o'z vaqtida to'lamaslik bilan bog'liq huquqbuzarliklar va jinoyatlar o'sishiga sabab bo'lmoqda.

Ko'p miqdorda soliq to'lashdan bo'yin tovlashning asosiy sabablariga quyidagilarni keltirib o'tishimiz mumkin:

- beqaror soliq qonunchiligi;
- mamlakat aholisini xabardor qilish, maslahat berish tizimining yetarli emasligi;
- fuqarolar tomonidan soliq organlariga nisbatan ishonchsizlik;
- soliq munosabatlari subyektlari o'rtasidagi o'zaro ijtimoiy javobgarlik muammosi.

Shuni e'tiborga olish kerakki, soliqlar va yig'imlar to'g'risidagi qonunchilikning buzilishi davlat budjetiga, budjetdan tashqari jamg'armalarga soliq to'lovlarning sezilarli darajada kamayib ketishiga, bu esa nafaqat mamlakat iqtisodiyotining yomonlashuviga, balki jamiyatning yanada sekin rivojlanishiga va buning natijasida budjet daromadlari kamomadining shakllanishiga olib keladi.

Soliq madaniyatining past darajasi, soliq tushumlarining tushushi mumkin bo'lgan miqdori va ularning haqiqiy tushgan miqdori o'rtasidagi tafovut ma'lum darajada soliq savodxonligining yetarli emasligi bilan bog'liq.

Soliq huquqiy munosabatlari ishtirokchilarining soliq savodxonligi va madaniyatini oshirish usullarini tahlil qilar ekanmiz, shuni ta'kidlash kerakki, soliqlar va yig'imlar sohasidagi qonunchilikni takomillashtirish zarur hisoblanadi. Ushbu yo'nalishni amalga oshirish quyidagi chora-tadbirlarni qo'llash orqali amalga oshiriladi:

1. Davlatning ijobiy imidjini shakllantirish. Bu qadamning asosiy g'oyasi shundan iboratki, davlatning turli harakatlari, masalan, qonunlar, farmonlar va boshqalar aholi o'rtasida noto'g'ri, chalkash fikrlarni shakllantirmasligi uchun har qanday me'yoriy-huquqiy hujjatlarni imzolash, kuchga kiritishda uni batafsil tushuntirish va talqin qilish kerak. Hozirgi vaqtda soliq qonunchiligi o'zining murakkabligi va noaniqligi tufayli hamma uchun va hamma vaqt ham tushunarli emas, shuning uchun qonun chiqaruvchilar turli huquqiy hujjatlarni chuqur tushuntirishga ko'proq e'tibor berishlari kerak. Barcha soliq to'lovchilar soliq qonunchiligi to'g'risida to'liq va xolis axborot olishdan manfaatdor. Ko'pgina nizolar faqat soliq qonunchiligining ayrim normalarini soliq organlariga qaraganda boshqacha tushunganligi sababli yuzaga keladi. Boshqa tomondan, soliq to'lovchilarning ko'pchiligi qonunga itoatkor bo'lsagina soliq organlarining faoliyati haqiqatan ham samarali bo'lishi mumkin.
2. Mamlakatning asosiy telekanallaridan birida soliqqa tortish masalalari bo'yicha o'quv-axborot ko'rsatuvini yaratish. Ya'ni, ommaviy axborot vositalari jamiyatda vijdotsiz soliq to'lovchilarga nisbatan salbiy munosabatni shakllantirishi kerak.

Soliq to'lovchilarning soliq madaniyatini tarbiyalash, uning asosi soliq qonunchiligiga ixtiyoriy rioya qilishdir. Soliq madaniyati fuqarolarning davlat va jamiyat uchun siyosiy madaniyatning bir qismi sifatida soliq to'lash muhimligini tushunish va ularni to'lash bo'yicha huquqiy madaniyatning bir qismi sifatida o'z huquq va majburiyatlarini bilishi bo'lib, aslida ular birgalikda soliq madaniyatini tashkil etadi.

Soliq madaniyatini o'sishida soliq to'lovchilarga yuqori darajadagi axborot-tushuntirish xizmatlarini ko'rsatish alohida ahamiyatga ega. Ushbu yo'nalishni amalga oshirish quyidagi chora-tadbirlarni qo'llash orqali amalga oshiriladi:

- 1) soliq to'lovchilar uchun seminarlar va treninglar o'tkazish. Bunday tadbirlar aholi uchun ixtiyoriy va bepul bo'lishi kerak. Bular shubhasiz aholining soliq savodxonligi va madaniyatining tabiiy o'sishiga o'z ta'sirini ko'rsatadi, ammo uni amalga oshirish uchun qo'shimcha mablag' va vaqt talab etiladi;
- 2) O'zbekiston Respublikasining barcha hududlarida to'lovchilar bilan ishlash uchun ixtisoslashtirilgan zallarning ochilishi soliq organi bilan aloqalarni imkon qadar shaffof va qulay qiladi. Bu soliq to'lovchilarning soliq idoralari bilan o'zaro hamkorlikda ishlashini tashkil etish bilan birga, soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatish sifatini oshiradi, shu bilan birga ularning soliq madaniyatini oshirish imkonini beradi. Natijada soliq idoralari xodimlarining mehnati ham yengillashadi.
- 3) qishloq joylarda soliq to'lovchilar uchun maslahat xizmatlarini ochish;
- 4) maktab o'quv dasturiga soliq qonunchiligini, soliq to'lovchilarning asosiy huquq va majburiyatlarini, soliq organlarining vakolatlari kabilarni o'z ichiga olgan qo'shimcha kursni kiritish, ya'ni moliyaviy savodxonlik platformasini yaratish. Soliq madaniyatini shakllantirish, ayniqsa, o'smirlik davrida, ya'ni shaxsning jadal ijtimoiy kamolotga yetishi davrida muhim ahamiyatga ega;
- 5) soliq organlarida normativ-huquqiy hujjatlarga kiritilgan so'nggi o'zgarishlar to'g'risida doimiy ravishda tushuntirishlar berish. Soliq to'lovchilar, soliq tushumlari, soliq qarzdorligi, intizomli soliq to'lovchilar va soliq intizomini muntazam buzuvchi soliq to'lovchilar to'g'risida ochiq ma'lumotlarni shakllantirish. Ochiq ma'lumotlarning mavjudligi soliq to'lovchilarning soliq organlariga bo'lgan ishonchini sezilarli darajada oshirishi mumkin, bu ham soliq madaniyatining ajralmas qismi hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, soliq to'lovchilarga xizmat ko'rsatishni takomillashtirish, fuqarolarning soliq organlariga yozma va og'zaki murojaatlariga tezkor va malakali tushuntirish berish, soliq to'lovchilarda soliq xizmatini nafaqat butun jamiyat manfaatlarini ko'zlab ish yurituvchi davlat organi sifatida emas, balki ular bilan hamkorlikda ishlayotgan har bir fuqaro manfaatlarini ko'zlab ish yurituvchi sifatidagi qarashlarini shakllantirishga xizmat qiladi. Shundagina soliq organi va soliq to'lovchilar o'rtasida ishonchli munosabatlar rivojlanishi mumkin.

Soliq huquqiy munosabatlari ishtirokchilarining savodxonligi va madaniyatini shakllantirish uchun soliq organlari, soliq to'lovchilar, soliq maslahatchilari o'rtasidagi munosabatlarning beryoqlama xarakteridan voz kechish va soliq xuquqiy munosabatlari ishtirokchilari o'rtasida ishonchli hamkorlikni yo'lga qo'yish muhim hisoblanadi. Faqatgina hamkorlik orqali soliq tizimining samarali ishlashini ta'minlash mumkin.

Soliq huquqiy munosabatlari ishtirokchilarining soliq savodxonligi va madaniyatini oshirishni soliq organlari xodimlari soliq to'lovchi - davlatning hamkori ekanligini anglab yetmasdan turib amalga oshirib bo'lmaydi, demak, soliq to'lovchining muammolariga hurmat bilan munosabatda bo'lish soliq madaniyatini shakllantirishning muhim omili hisoblanadi.

Shuningdek, barcha joylarda soliq qonunchiligini axborotlashtirish, targ'ib qilish, aholining huquqiy madaniyatini yuksaltirish targ'ibotini yo'lga qo'yish zarur. Fuqarolarni yuksak soliq madaniyatini tarbiyalash yo'nalishidagi bu ish aholining turli qatlamlarini hisobga olgan holda, tizimli, maqsadli va tabaqalashtirilgan holda olib borilishi kerak.

Shuning uchun quyidagi yo'nalishlarni amalga oshirish maqsadga muvofiqdir:

1. Aholining keng qatlamlarida soliq organlari faoliyatiga jadal rivojlanayotgan, istiqbolli va zarur davlat tuzilmalari sifatidagi ishonchi va iqtisodiy ahamiyatni oshirish.
2. Soliq organlari xodimlari tarkibida mahalla inspektorlari lavozimini takomillashtirish, ya'ni mahallardagi muammolarni hal qiladigan institutga aylantirish maqsadidagi amaldagi tizimga soliq inspeksiyasi hodimlarini ham birlashtirish.

Hudud bo'yicha subyektlarni xatlovdan o'tkazish va belgilangan tartibda hisobga olishni tashkil etish, norasmiy mehnat faoliyatini yuritish holatlarini aniqlash va bartaraf etish, tadbirkorlarga faoliyatini qonuni-

ylashtirishda ko'maklashish, ular bilan profilaktika ishlarini olib borish, onlayn nazorat kassa mashinalari va to'lov terminallaridan to'liq foydalanilishini tashkil etish, soliq hisobotlarini o'z muddatida taqdim etilishini ta'minlash, mavjud soliq qarzini qisqartirish, soliq to'lovchilarning soliq majburiyatini ixtiyoriy bajarishini ta'minlash, qo'shimcha manbalarni aniqlash hisobiga mahalliy budjetga tushumlarni ko'paytirishdan iborat bo'lib, buning yordamida nazorat qilinadigan hudud haqida aniq ma'lumot olish mumkin bo'ladi.

Shuningdek, mahalla inspektorining faoliyati profilaktika va tashviqot ishlarini olib borishdan iborat bo'lib, natijada qarzdorlik kamayib, soliqlar yig'iluvchanligi ortishiga, budjet daromadlari ko'payishiga olib keladi.

Shunday qilib, soliq to'lovchilarga axborot-tushuntirish xizmatlarini ko'rsatish konsepsiyasini ishlab chiqish hozirda muhim ahamiyatga ega, chunki soliq madaniyatining yuqori darajasi bilangina soliq intizomiga rioya qilish, soliq to'lashdan bo'yin tovlashni kamaytirish hisobiga soliqlar yig'iluvchanligini va budjet daromadlarini oshirish mumkin bo'ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Innovatsion g'oyalarni ilm-fan va sanoatga keng tatbiq yetish – islohotlar samaradorligining bosh mezoni//Xalq so'zi. №107. –2019. 29-may.
2. Касимов Д.О. Институциональные основы формирования и развития налоговой культуры: Дис. канд. экон. наук: 08.00.10: утв. 13.06.12. – М., 2016.–168 с.
3. Кузнецов А.Л. Налоговая политика и налоговые органы: реальное состояние, проблемы, перспективы (региональный аспект) [Электронный ресурс].
4. Морозова Г.В. Повышение налоговой культуры населения как способ борьбы с налоговыми правонарушениями // Российское предпринимательство. – 2017. – №3-2 (131).– С. 118-1.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Jtjmoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2023. № 11-12

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.